

วิวัฒนาการศัพท์การเมืองการปกครองไทย
ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7



นางสาว นิธิวดี มะลิวงค์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาภาษาศาสตร์


บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2533

ISBN 974-577-182-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE EVOLUTION OF POLITICAL AND ADMINISTRATIVE TERMS
FROM THE REIGN OF KING RAMA IV
TO THE REIGN OF KING RAMA VII



Miss Nithiwadee Mapawongse

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Linguistics
Graduate School
Chulalongkorn University

1990

ISBN 974-577-182-1



หัวข้อวิทยานิพนธ์ วิวัฒนาการศัพท์การเมืองการปกครองไทย
ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7
โดย นางสาว นิธิวดี มะพะวงค์
ภาควิชา ภาษาศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร. นววรรณ พันธเมธา
 ผศ.ดร. เพ็ญศิริ วงศ์วิภานนท์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รศ.ดร.ปราณี กุลละวณิชย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รศ.ดร. นววรรณ พันธเมธา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผศ.ดร. เพ็ญศิริ วงศ์วิภานนท์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ฉลอง สุนทราวาณิชย์)



ณิวัติ มะปะวงค์ : วิวัฒนาการศัพท์การเมืองการปกครองไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 (THE EVOLUTION OF POLITICAL AND ADMINISIRATIVE TERMS FROM THE REIGN OF KING RAMA IV TO THE REIGN OF KING RAMA VII) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.นววรรณ หัมมเมธา, ผศ.ดร.เกียรติวีริ วงศ์วิภาณนท์, 255 หน้า. ISBN 974-577-182-1.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิธีการกำหนดศัพท์ การใช้ศัพท์และการเปลี่ยนแปลงของศัพท์การเมืองการปกครองในระหว่างรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7

ผลการวิจัยพบว่าศัพท์การเมืองการปกครองแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ศัพท์ที่ไม่ได้แสดงแนวคิดทางการเมืองการปกครองที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ซึ่งมีวิธีการกำหนดศัพท์ 4 วิธี คือ 1. สร้างคำใหม่แทนความคิดที่เกิดขึ้น 2. ยืมคำโดยการทับศัพท์ 3. ยืมคำมาใช้โดยการเปลือรูปศัพท์ 4. กำหนดศัพท์แทนความหมายที่ยืมมา จะพบว่าศัพท์ที่ไม่ได้แสดงแนวคิดทางการเมืองการปกครองนี้ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ใช้วิธีการกำหนดศัพท์วิธีแรก และศัพท์ที่แสดงแนวคิดทางการเมืองการปกครองที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ใช้วิธีการกำหนดศัพท์ 3 วิธีหลัง และในแต่ละรัชกาลใช้วิธีการกำหนดศัพท์ที่ต่างกัน

ศัพท์การเมืองการปกครองมีการเปลี่ยนแปลง 4 ลักษณะ คือ 1. ใช้รูปศัพท์เดิมความหมายเดิม 2. ใช้รูปศัพท์เดิมแต่เปลี่ยนความหมาย 3. ใช้ความหมายเดิมแต่เปลี่ยนรูปศัพท์ 4. เลิกใช้ศัพท์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ภาษาคำสตร์
สาขาวิชา ภาษาคำสตร์
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิสิต น.นิต ม.ป.ว.ค
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา นววรรณ หัมมเมธา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาอื่น เกียรติวีริ วงศ์วิภาณนท์

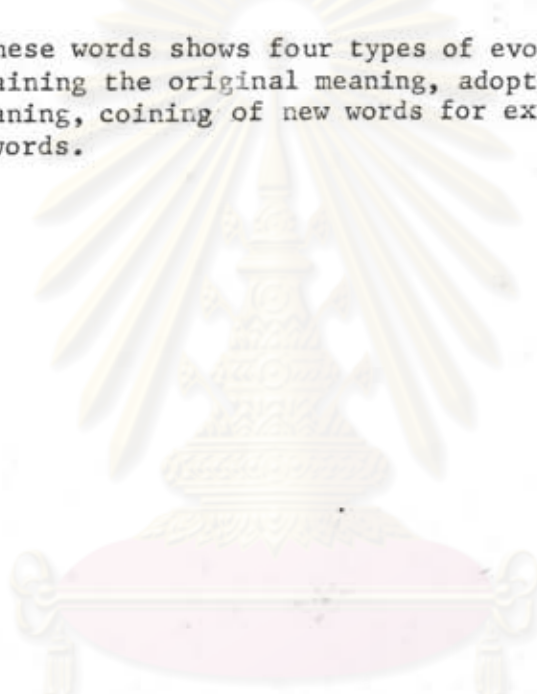


NITHIWADEE MAPAWONGSE : THE EVOLUTION OF POLITICAL AND ADMINISTRATIVE TERMS FROM THE REIGN OF KING RAMA IV TO THE REIGN OF KING RAMA VII. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF MAVAVAN BANDHUMEDHA, Ph.D., ASST. PROF PEANSIRI VONGVIPANOND, Ph.D. 255 P.P. ISBN 974-577-182-1.

The study focuses on the emergence of words representing new political and administrative concepts during the reigns of King Rama IV - VII as well as the usage and evolution of these words.

A distinction can be made between two types of words : those representing Western political concepts and those which do not. Four methods are discovered for the formation of these words : new coinage, borrowing, calquing and semantic borrowing. New coinage is found among words which do not represent Western political concepts. The other three methods are used for words which represent new political concepts borrowed from the West. The choice of these methods varies in the different reigns.

The use of these words shows four types of evolution : the adoption of existing words retaining the original meaning, adoption of existing words but changing their meaning, coining of new words for existing concepts and obsolescence of some words.



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ภาษาศาสตร์
สาขาวิชา ภาษาศาสตร์
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิติต นิติต ม.ป.ว.ง.
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ศ.ดร.น. พึ่งกุล
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม นิติต ม.ป.ว.ง.



กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ
รองศาสตราจารย์ ดร. นววรรณ พันธุเมธา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. เพ็ญศิริ วงศ์วิภาณท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ตรวจแก้ไข
ข้อบกพร่อง และกรุณาให้คำแนะนำอันมีค่ายิ่งต่อวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ปราณี กุลละวณิชย์
และ อาจารย์ ฉลอง สุนทราวาณิชย์ ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไข ตลอดจนให้คำ
แนะนำให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เนื่องจากในขณะศึกษา ผู้วิจัยได้รับทุนผู้ช่วยวิจัยโครงการประวัติคำไทย
จากบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอพระขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา-มารดา ที่กรุณาให้การสนับสนุนด้าน
การศึกษา ให้กำลังใจและความห่วงใย ผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณประสิทธิ์ ไชยสวัสดิ์ ที่กรุณาเอื้อเฟื้อ
เครื่องคอมพิวเตอร์ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับโปรแกรมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
ตลอดจนให้กำลังใจและความห่วงใยผู้วิจัยมาตลอด

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พี่ๆ ปริญญาเอก เพื่อนร่วมรุ่น C0 และน้องๆ
รุ่น C1 ภาควิชาภาษาศาสตร์ที่ให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ณ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
สมมติฐานของการวิจัย.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
นิยามของศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2. ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์.....	13
การเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 4.....	13
การเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5.....	15
การเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 6.....	18
การเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 7.....	20
3. ศัพท์การเมืองการปกครองสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7..	23
ศัพท์การเมืองการปกครองสมัยรัชกาลที่ 4.....	23
ศัพท์การเมืองการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5.....	42
ศัพท์การเมืองการปกครองสมัยรัชกาลที่ 6.....	71
ศัพท์การเมืองการปกครองสมัยรัชกาลที่ 7.....	93

บทที่	หน้า
4. ลักษณะของศัพท์.....	114
การจำแนกประเภทของศัพท์การเมืองการปกครอง...	114
ลักษณะของศัพท์การเมืองการปกครอง.....	147
ลักษณะของศัพท์ที่ไม่ได้แสดงแนวคิดทางการเมือง การเมืองการปกครองที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก.....	148
ลักษณะของศัพท์ที่แสดงแนวคิดทางการเมืองการปกครอง ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก.....	156
สรุป.....	174
5. การเปลี่ยนแปลงของศัพท์.....	175
ศัพท์ที่ใช้รูปเดิมและความหมายเดิม.....	176
ศัพท์ที่ใช้ความหมายเดิมแต่เปลี่ยนรูปศัพท์.....	178
ศัพท์ที่ใช้รูปเดิมแต่เปลี่ยนความหมาย.....	182
ศัพท์ที่เลิกใช้.....	195
สรุป.....	196
6. สรุปผลการวิจัย ปัญหาและข้อเสนอแนะ.....	197
สรุปผลการวิจัย.....	197
ปัญหาและข้อเสนอแนะ.....	201
เอกสารอ้างอิง.....	202
ภาคผนวก.....	207
ประวัติผู้เขียน.....	246

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางแสดงวิวัฒนาการศัพท์การเมืองการปกครอง.....	116
ตารางแสดงลักษณะของศัพท์ที่ไม่ได้แสดงแนวคิดทางการเมืองการปกครองที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกของแต่ละรัชกาล.....	155
ตารางแสดงลักษณะของศัพท์ที่แสดงแนวคิดทางการเมืองการปกครองที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกของแต่ละรัชกาล.....	173
ตารางแสดงวิธีการใช้ศัพท์ของแต่ละรัชกาล.....	174



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

สัญลักษณ์และคำย่อที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีดังนี้

คำย่อที่ใช้ มีดังนี้

- ข หมายถึง ภาษาเขมร
- ท หมายถึง ภาษาไทย
- บ หมายถึง ภาษาบาลี
- ล หมายถึง ภาษาสันสกฤต

มีดังนี้

- สัญลักษณ์ที่ใช้ในตารางแสดงวิวัฒนาการศัพท์การเมืองการปกครอง
- 1 แทน ศัพท์ที่ไม่ได้แสดงแนวคิดทางการเมืองการปกครองที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก
 - 2 แทน ศัพท์ที่แสดงแนวคิดทางการเมืองการปกครองที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย